

Ірина Вовк

«Весільне деревце», «вінці» та «коровай» як атрибути українського весільного обряду

У розвідці йдеться про джерела українського весільного обряду та його незмінні символи-атрибути – «весільне деревце», «шлюбні вінці» та «весільний коровай». Міфологічні корені весільної обрядової атрибутики криються у пласті тисячолітньої культури мешканців стародавньої України, в дохристиянських віруваннях праукраїнців: у поклонінні богам Сонця («богові любові і плідності»), в анімістичних культурах рослинності, землеробській та частково мисливській магії, в тотемістичному культі одомашнених рогатих тварин та кульги зерна і хліба.

Ключові слова: Дерево Роду-Дерево Життя, «вити вильце», «тривольцеве деревце», «корова»-«коровай», «Телиця»-«Боговиця», «вінець», старожитній весільний обряд

Українська етнологія та етнографія має достатньо джерелознавчих пам'яток про весільний обряд в Україні. Ця тема дуже обширна, адже кожен елемент символіки, атрибут чи обрядодія українського весільного дійства може стати предметом окремої наукової розвідки. Зокрема, у цьому дослідженні торкнемося джерел обряду «виття вильця» («весільного деревця»), виплітання «вінців» та історичної символіки весільного «короваю».

Отож, історично так склалося у будь-якому регіоні України, що весільна церемонія не обходиться без цих символічних святкових атрибутів, бо корені прикрашання «весільного деревця», виплітання шлюбних «вінців» та випікання весільного обрядового хліба-«короваю» сягають глибинних пластів календарного та звичаєвого побуту праукраїнської людності на теренах старожитньої України.

Давні слов'яни, святкуючи Купальський обряд літнього сонцестояння, головними атрибутами свята вважали прикрашені деревця – «Мариньки» та «Купала-Коструба», і всі обрядодії купальської забави (зокрема, «купальські хороводи») зосереджувалися довкола них. Купальська громада, що складалася виключно з молоді – юнаки та юнки, що були «на порі» – одягали на голови обрядові «вінці» з купальського «чар-зілля». Зелені вінці були неодмінним атрибутом давньослов'янського свята молодих закоханих – свята весняного рівнодення «Ярів-дня», що в Новій релігії

християнства трансформувався у «Великдень». Обов'язковою обрядодією «Ярів-дня», а згодом і християнського «Великодня», були дівочі хороводи з обрядовими піснеспівами, або як у народі кажуть «гагілки» («гаївки», «маївки» тощо). Давньослов'янський обряд «Обжинкового весілля» не обходився без обжинкових «Князя» та «Княгині», голови яких прикрашали «обжинкові вінці», а основними атрибутами святкових обрядодій ставав «останній сніп жита» і «коровай» з зерна нового врожаю, що ним частували Господарі дійства «Жнивну громаду».

Порівняння купальської чи то обжинкової церемонії з весільною – не випадкове, адже деякі магічні ритуали свята Івана Купала та Овсяни Великої (обжинок) засвоєні старожитнім весільним обрядом, до того ж у них є спільні міфологічні джерела. Це стосується і весільного обряду «виття вильця»:

«...Перш, ніж молода з дружками йде просити гостей на свій дівичник, в суботу ввечері починають вити вильце (гильце, ильце).

Вильце – велика вітка, взимку завжди смолова, а влітку – з яблуні, груші, вишні, черемхи, сосни. Вітку цю встромляють у хліб (коровай) і кожную гілочку (пагон) прибирають невеликими букетами з калини, овса, барвінку, чорнобривців... До віток приліплюють запалені воскові свічки. Між гілок вильця кладуть жменю жита»¹.

Прикрашене «вильце» у народній уяві служить символом розвиненої дівочої вроди. «Виття вильця» давало знати, що молода пара збирається «звити» собі нове «гніздо» – нову сім'ю.

*«Ой у лузі, в лузі ходило два друзі.
Носили топірці у правій, у руці.
Тесали, рубали дерево – ожину,
Ой, чи любить, чи візьме
Той Василь Галину.
І пірне, і вирне дерево добірне,
Ой, і любить, і візьме
Той Василь Галину»².*

«Замаяне вильце» в обряді весілля тлумачиться як давньослов'янський міфологічний символ Дерева Роду (в більш глибинному змісті Дерево Життя).

У давньому космогонічному міфі оповідається, як від шлюбу Землі (Берегині, Лади) і Дива (бога Верхнього Неба) народилися дві найголовніші стихії, яким поклонявся слов'янський Рід: Вогонь – Світло («Полель») і Жива Вода («Леля»). Вогонь гріє Землю, Вода живить Її – Земля «живородить» Зелене Дерево Життя.

Оспівуючи Дерево Життя в образах дуба, явора, смереки, сосни, берези чи яблуні, давні слов'яни відтворювали таким чином дві найважливіші для них категорії Часу – Життя і Смерть: «зелене квітнуче дерево Життя і сухе безлисте дерево Смерті».

У «Золотослові. Поетичному Космосі Дrevньої Русі» під редакцією Михайла Москаленка читаємо:

*«Рідна матінка свого сина вчить:
– Поїдеш, сину, по невісточку –
Не став коника під калиноньку,
Бо калинонька – древо нещасне.
Корінь калини річка підмила,
А середину – черва погризла,
А цвіт калини – дівоньки ломлють,
А ягодоньки – пташеньки клюють.*

*Постав коника під явороньком,
Бо яворонько – древо щасливе:
На верху сидить сиве соколя,
Посередині – бджоли ройові,
Біля коріння – чорнії бобри.
Чорнії бобри – то на шапочку,
Бджоли ройові – на роїнячко,
Сиве соколя – на весіллячко»³.*

«Сиве соколя – на весілля», «сиве сонечко – на весіллячко», «наш соколочко, як те сонечко», «світить сонечко, як та свічечка», «горить свічечка, тече річечка» – така логіка асоціативного ряду міфологічних образів-символів, пов'язаних з Деревом Життя. Горить «свічка» – світить «Сонце» – плине «Світла Ріка» – квітне «Зелене Дерево Життя». У цьому асоціативному рядові квінтесенція усєї міфологічної структури календарної обрядовості давніх слов'ян: «Зелене Дерева Життя» квітне від Сивого Яра (Року Старого) до Білого Яра (Року Нового) через свято Різдва Світу (у Новій релігії – Різдва Христового) до свята Першої Борозни «Овсяни Малої». У «Золотослові» знаходимо ряд автентичних фольклорних текстів, що ілюструють міфологічне підґрунтя обряду довкола «Зеленого Деревця». У передмові до «Золотослова» Михайло Москаленко у розділі «Світове дерево» обґрунтовує, що міфопоетична концепція Дерева Світу походить з епохи бронзи (III–I тис. до н.е.) і представлена надзвичайно широко в календарно-обрядових, а також у весільних піснях. Порівняймо:

1) «Різдво Світу»:

*«Пане господарю! На твоїм подвір'ї
Верба стояла – тонка, висока,
Листом широка.
А на тій вербі – трійця горіла:
Три гистри впало,
Три морі стало»⁴.*

2) «Овсяна Мала»:

*«Ой, у борі, борі
Там сосна стояла,
Зелена, кучерява,
Ой Овсень!»⁵.*

До слова тут згадати про фундаментальне підґрунтя дохристиянських вірувань, серед яких чільне місце відводиться анімізму. Отож, молилися давні слов'яни пралітнім деревам біля «живих» джерел у густих борах, що слугували нашим пращурам природним «інтер'єром» повітряних храмів. Що цей обряд тривав уже за часів поширення християнства у старожитній Русі-Україні, відчать ранні християнські джерела, що на них опирається М. Сумцов у своїй праці «Религіозно-мифическое значеніє малорусской свадьби» (1885). Зокрема, у «Статуті святого Володимира» заборонялося молитися в зеленому бору і в «Духовном регламенті» не дозволялося «предь дубомъ молебны пети».

У «Житті кн. Константина» описується поклоніння «дуплинамъ деревянымъ, которыя обвешивали полотенцами», а Кирило Туровський радів, що з прийняттям християнства в Україні-Русі «уже бо не нарекутся богомъ дерева»⁶.

У праці Хрисанфа Ящуржинського «Лирические малороссійскіє песни» докладно розписаний текст весільного обряду, зокрема обряду «виття вильця» за ролями. Так, у Ящуржинського дізнаємося про те, що поруч з «вильцем» для нареченої, у хаті молодого теж «вили вильце» дружби-«бояри», світилки та свашки. Староста вносить вильце і ставить його на стіл. Старший боярин каже:

« – Пане старосто, благословіть молодому вильце вити.
– Бог благословіть, – відказує староста трічі».

Дружба чіпляє на верху «гильця» кілька житніх колосків. «Звивши» молодому «Князю» символічний образ молодої «Княгині», – так зване «тривольцеве деревце», себто галузку з трьома гілочками – свашки та світилки співають:

*«Як ми Василеві вильце вили,
Соснові бори вирубали,
Червону калину виломали,
Хрещатий барвінок вищипали»⁷.*

В обох хатах молодії та молодого довкола «вильця» дівчата водили хоровод.

«Ходня коло зеленистого дерева входила в старослов'янський весільний ритуал, і весільне вильце на початку слугувало заміною цього звичаю у зимовий час... Ходня коло дерева, що малась у зв'язку з ушануванням дерев, ні трохи не виключала обрядів культу бога Сонця, а саме рух по колу – хоровод, що його водили дівчата, знаменував шлюбну злуку Сонця з Землею і закликав до такого ж парування і людину. До обрядів культу бога Сонця входило виплітання шлюбних вінців та запалення свічок на весільному зелен-деревці, що було характерне для іншого поширеного у давнину обряду «весілля свічки»...»⁸.

Отож, у праці М. Сумцова «Религіозно-мифическое значеніє мало-русской свадьбы» знаходимо також відомості про обряд «Весілля свічки», що має глибоке міфологічне коріння, і його безпосередній зв'язок з обрядом «виття весільного деревця», бо «вильце» також прикрашали запаленими свічками та водили довкола нього хоровод. Окремо історичне дослідження «Женитьба свічки» надруковане М. Сумцовим у часописі «Кієвская старина» 1890 (т. XXX, іюль).

За часів християнства, зазначає М. Сумцов, народна уява давніх українців порівняла весільне «вильце» з «райським деревом»: «дерево-свечи», «дерево певчих птичек»⁹. Звідси ще один символ «вильця» – символ «райського щастя» і «райського достатку». Звісно, народ перейняв образ «райського дерева» з іконописних і богонатхненних джерел Старого Завіту: вічнозелене Дерево Життя («вильце») з плодами Пізнання Добра і Зла («яблоками на вильці») та негасимим почуттям Любові («запаленими свічками»), що гріє, як Сонце.

*«Кругом дrevка обметено,
Барвіночком оплетено.
Кругом дrevка огні горять,
Кругом дrevка дівки сидять.
Туди бояре збиралися,
На мед-горілку складалися»¹⁰.*

У часи козацької України обряд «виття вильця» доповнився новими символами. Подекуди світилка молодого тримала при «витті тривольцевого деревця» козацьку шаблю, перевиту калиновим листом і гронами,

присвічену трисвічником. Тут «вильце» вдавало собою похідну хоругву, під якою збиралася дружина на чолі зі своїм молодим привідцею-«Князем» для захоплення подружжя життя. Образ «похідної хоругви» і бойової дружини весільного «Князя» був відгомном давньослов'янського звичаю захоплення («умикання») молодої. За старожитнім обрядом родина молодої «Княгині» «викупувала» її з «полону», а разом із нею і «тривольцеве деревце». Чи не тому в певних регіонах України ще й досі, вирушаючи до молодої, «поїзд» молодого везе попереду і ритуальне шлюбне «вильце»:

*«Ой, Галинко, серце,
Викупи деревце.
Нема й того і Львові,
Що в Галинки на столі.
І пшеничний хліб,
І солодкий мід,
І зелене вино,
Вгору сі вило.
А ми їжмо, тиймо,
Веселенько жиймо!»¹¹*

Молода «Княгиня» викупувала свою «волю» подарунками – на замайне «вильце» підвішувала сорочку та хустку для судженого привідці-«Князя», а ще весільні обрядові «калачі» – символи багатства і достатку. (Пшеничні калачі у народній уяві українців у всій календарно-звичаєвій обрядовості асоціюються з добробутом, порівняйте із текстом колядки «Та печить калачі з ярої пшениці...»):

*«Ой ми вбрали деревечко
Тими калачами,
Аби наші молоденькі
Були багачами»¹².*

Тому-то, не дивно, що обов'язковим елементом шлюбного обряду старожитньої України був весільний пшеничний «коровай» – незмінний символ святості і оберіг. Згодом у випечений «коровай» встромляли весільне «вильце» і вони поєднувалися в єдине ціле (хоч у деяких місцевостях України могли існувати і як окремі весільні атрибути). Пекли коровай в обох хатах – і нареченої, і нареченого. Обряд випікання «короваю» був окремою складовою обрядової церемонії весільного обряду. Його міфологічне коріння сягає епохи неоліту-єнеоліту, себто часів первісних землеробів, носіїв трипільської культури, коли сформувалися поряд з мисливською обрядовою магією довкола тотема Роду і землеробські культури зерна та хліба. До землеробської обрядової магії належали весільні обрядодії обсіпання

молодят зерном на ознаку родинного благополуччя та зародження нового життя, а також випікання обрядового хліба – весільного «короваю», зоровий образ якого у вигляді кола був божественним символом, знаком єднання із богом Сонця.

Таким чином, культ хліба – праісторична релігія і культура українського етносу, свідчення її давніх коренів, яке підтверджене археологічними знахідками (до таких належать обрядові культові «хлібці» із глини¹³, що використовувалися у культовій практиці давніх землеробських племен на теренах України як жертковий символ для хатньої печі, вірогідно, глиняними хлібцями викладали пічне склепіння. Зразок одного з керамічних хлібців, що їх знайшли у могильнику села Ясенів на Львівщині як культовий атрибут обряду «годування померлих»¹⁴, експонується у I відділі «Релігії Давнього Світу» Львівського музею історії релігії, він датований пізнім періодом висоцької культури 1050 – 800 рр. до н. е.).

Українська етносвідомість нерозривно пов'язала культ зерна і хліба з обрядовою практикою усіх без винятку календарних та родинних обрядів, що передаються з діда-прадіда на теренах України: хліб випікали на усі випадки – на народини, похорони та весілля; різновидів обрядового хліба у різних регіонах України є дуже багато – «паляниця», «коровай» (весільний чи обжинковий), «дивень», «калач» (включно з «андріївською калитою»), «боговиця», «паска» («великодня»), «птасі» та «жайворонки» («гаївчани»), «книш» («різдвяний») тощо.

Мова про міфологічні паралелі, пов'язані з хлібом, торкається давніх цивілізацій – Єгипту (міф про зерно пшениці, що проросло крізь мумію Озіріса) та давньої Палестини (весняне свято «пейсах»), а далі уже і асоціативного ряду з тілом воскреслого Христа у час формування християнської міфосвідомості. (До слова, «паска» як обрядова паляниця на свято Воскресіння Господнього не відразу набула вигляду кола – за аналогією до «короваю» – первісно вона мала вигляд прямокутний, себто «могили». А «пташечки», що неодмінно мали бути обрядовими прикрасами «паски» – символ Безсмертної Душі. Натомість жива зелень, що прикрашала «паску», подібно до «весільного вильця» на «коровай» – магічний символ Дерева Життя).

Про походження та первинне значення «короваю» як обрядового хліба ми маємо дуже давнє свідоцтво з XIII ст., а саме «Слово деякого Христюбця». У «Слові» розповідається, що «коровай» належав до числа офір, які приносили давні слов'яни на жертовники язичницьких капищ перед ідолами-богами. «Коровай» замінив собою головну жертовну тварину арійців – корову, що її офірували войовники у дар богам на особливі урочистості. На шкірі вбитої корови у часи старожитні садовили

молодих «на посад» (у модифікованому вигляді цей обряд існує й дотепер). Обряди кривавих жертвоприносин у слов'ян у часі змінилися на умовні символи-офіри, себто замість тварини на жертовне багаття приносили її подобу – «коровай». Тому первісно «коровай» мав образ «корови». У деяких регіонах України і дотепер зверху «короваю» наліплюють різжки, а в пісні співають: «я рогатий і багатий у пічку не влізу...»¹⁵.

Гуцульська «боговиця», що супроводжує «коровай», має форму довгастої булки – уявної «телички» з різжками на кінцях. У міфології давніх слов'ян «Корова» («Телиця», «Боговиця») була божественною дружиною сонячного бога Вола і «бгала своєму небесному повелителю офірний «коровай» на знак пристрасного, самозреченого кохання»¹⁶.

На Полтавщині і в Гуцулії ще й досі печуть доповнення до «короваю» – особливий хліб «дивень» у формі великого калача чи бублика. Що «дивень» належить до культу бога Сонця, видно не тільки з його круглої форми, але із того, що молода дивиться крізь нього «на схід», «де Сонце родиться».

Згідно з обрядом, «вчиняється коровай у суботу, за день до вінчання, печуть його звичайно молоді шлюбні жінки, які живуть у мирі за першим чоловіком і в яких рука на щастя легка»¹⁷.

«Коровайниці коровай бгають.

Маслом щиро поливають.

Знизу сиром, зверху маслом,

Всередині добрим щастям»¹⁸.

В обряді випікання «короваю», як і в усіх обрядах родинної звичаєвості у давнину були задіяні всі вікові категорії. Для малих дітей та «отроків» був придуманий у народі символічний обряд з прислів'ями-загадками:

«– *Чим хата багата?* – питалися дорослі у дітей.

– *Хлібом та родиною,* – відказували хором малі діти та отроки.

– *Звідки сходить сонце?* – питалися дорослі.

– *І з хати,* – відказували менші.

– *А хліб,* – питалися дорослі.

– *З пікної діжі,* – відказували усі менші, присутні у хаті»¹⁹.

«Без господаря двір плаче, – утверджує старожитня українська приказка, – а без господині хата, бо вона в ній три вугли тримає». У книзі «Матеріали до української етнології», виданій у Львові 1919 року, знаходимо багато цікавинок про міфологію весільного короваю та обрядів довкола хліба.

«Що то за «три вугли», на яких тримається вкраїнська родина?

Ну, один з них ми знаємо: на покуті стоїть стіл, перпендикулярно до нього розсусідилась піч. А що ж у третьому? За народним звичаєм, саме

в ньому, глухому кутку мала бути пікна діжа. З усіма тими атрибутами ув'язується випікання хліба: в діжі місили тісто, у печі пекли паляниці, а на столі і в будень, і в свята лежав хліб святий. «Хліб житній – батько рідний, вівсяна каша – мати наша...»²⁰.

Наруга над «пікною діжею» прирівнювалася у наших пращурів з образою Роду.

Тільки в одному випадку, коли розплітали молоду на весіллі, її садовили на діжу, в цьому обряді був глибинний зміст: відтепер молода господиня приймалася у побут родини чоловіка, їй довіряли найсвятіші атрибути цього побуту, у першу чергу «пікну діжу»-годувальницю.

Коли ж на «дівичнику» («дівич-вечорі») перед весіллям наречену садовили «на посад» у самім почеснім місці на покуті перед образами, то перед цим відданиця з дружками ходила довкола столу та довкола «пікної діжі», тримаючись за хустку. «Ходня коло столу, коло діжи відноситься до старої форми шлюбних обрядів. Вона має схожість з весняними та літніми хороводами на честь доброчинного впливу сонця на землю, що є овочом шлюбних відносин першого до останньої і взагалі має представлення сонця, як божества, що запліднює землю, – під образом колеса. Бог Сонця єсть бог любови і плідности»²¹.

« – Ой колесцем, сонечко, колесцем,

Ой сій, мати, донечку овесцем.

Ой щоб сей овесець рясен був.

*Ой щоб рід наш весь весел був, – примовляє жіноцтво у хаті молодої»*²².

Посадивши молоду «на посад», дружки співають і справляють «дівочі запоїни» та плетуть шлюбні «вінці».

На молодичу та літніх жінок чекає вже інша робота «вчинити» («стулити») «коровай» та «справити весілля діжі»:

« – Благословіть діжу погулять! – молодичі кланяються тричі батькам молодої та пікній діжі.

– Бог благословить! – відказують батьки.

– А ми коровай місили,

З Дунаю воду носили.

Не так з Дунаю – з криниці,

Втулили коровай сестриці.

Ой раю, ти наш раю,

Пшеничний короваю,

З семи криниць – водиця,

З семи снотів – тишиця.

*Рости, короваю,
А й ширше Дунаю,
А й вище від плота,
А й краще срібла-злота.
А в нашої печі
Золотії плечі,
А срібнії крила,
Щоб нам коровай гнітила.
Коровайничок пара
По припічку грала,
У піч заглядала –
Коби мені сісти
На щасливім місці.*

Посадивши коровай, коровайниці становлять посеред хати ослін, носять на руках кругом ослона порожню пікну діжу і співають величальної, тоді й кажуть, що пікна діжа «гуляє»:

*– Ой піч стоїть на стовпах,
Діжу носять на руках.
І цілуйтеся, і милуйтеся,
Хороші коровайниці»²³.*

Допоки «коровайниці» пораються з «короваєм», дружки молодій плетуть з «зелен-листя» (традиційно барвінкового) та духмяних трав «шлюбні вінці» (у старожитній Україні вінці укладали на голови як молодій, так і молодого). «Вінці» теж причислялися до атрибутів магічного змісту – вони були захисним оберегом від «злої сили» і все ті ж обрядові солярні символи.

Хрисанф Яшуржинський у «Лиричних малоросійських песнях» розповідає про обряд над дівочим вінком нареченої:

«...Молода уклоняється тричі дружкам, а старша їй: потім вона схилиється над столом, а старша дружка бере з голови її вінок і ріже на двоє. А потім дружки звивають по два вінки і окрашають їми як голову молодій, так і прив'язують до правого боку...»²⁴.

«Вінок, як і вильце, символ дівочтва та дівочої вроди – от через що він крається на двоє: всім зрозуміло, що з цього часу доведеться молодій проститись з усіма звабами дівочого життя. Ще в дохристиянські часи, коли в шану весняного бога Ярила водили хороводи, вінки одягали не тільки дівчата, а й юнаки. І вінок тоді мав трохи ширше значіння: він говорив у першу чергу про певну вікову межу – юність, соціальний статус – право

на шлюбні стосунки, а вже далі – про чистоту і неторканість молодих. На світанку, стрічаючи Ярила, обранці обмінювалися віночками, благаючи божество благословити їх союз і одночасно стверджували привселюдно свій намір. В обряді «вінка» відчувається шанування рослинних і землеробських культів, що мали магічний вплив на щастя нової сім'ї»²⁵.

*«Стоїть верба кінець села.
Рости, вербо, та й зелена!
Під вербою – а й три дівчини:
Що перша дівка та в оксамиті,
А друга дівка у щирім золоті,
А третя стоїть в зелен-віночку...
Ув оксамиті – то піч палити.
У щирім золоті – кубоньки мити.
А у віночку – та до шлюбочки»*²⁶.

Старожитня Україна дала нащадкам багато календарних та побутово-родинних обрядів, де основними атрибутами свята стали «вильце», «вінці» та обрядовий хліб (от, хоч би згадаймо тексти дитячої руханки довкола «іменинного короваю»: «Як на Галині іменини та спекли ми коровай...»). Багато у святах українців фрагментів із стародавнього звичаю, описаного Миколою Сумцовим і названого ним «Женитьбою свічки» (є у християнському календарі окреме свято Симеона-Стовпника, що величає зелене деревце у свічках – 1 вересня).

Перейнявши стародавній обряд ініціації вогнем та автентичні фольклорні тексти, українське традиційне народне весілля використовує обряд «проходження молодят крізь вогонь», зілюстрований Іваном Кочергою в історичній драмі «Свіччине весілля» (1930). «Свічку» на весіллі убирають у грона калини і увивають «хрещатим барвінком», а молодят, що тримають у руках Весільну Свічку, «пропускають крізь живий вогонь», щоб очистилися вони «від всього лихого» і володіли Світлою Долею, а Недолі-«Обиди» повік не знавали:

*«Ой пройшла Меланочка крізь вогонь,
Наче щире золото через горн.
Ти світи їм, вогнику, все життя,
Щоб не було в темряву вороття.
У хатині весело їм палай,
Ясне щастя й доленьку їм надай»*²⁷.

Коли у 1991 році мені випало вперше в Україні писати авторський обряд реєстрації українських пар для обласного відділу РАЦСу, розміщеного тоді у палаці графа Потоцького у Львові і названого в народі «Палацом Щастя»,

то довелося вивчити багато матеріалів про традиційне українське весілля в Галичині та поза її межами. Як наслідок – був написаний текст обряду, що з певними скороченнями, зумовленими великим напливом шлюбних пар та обмеженим простором нового приміщення РАГСу, діє у Львові і понині. Зокрема, виконавець весільного обряду звертається до молодят з такими словами: «Ви діти Матері-Землі української, на якій ви живете і хліб з неї їсте...». А в скорочених у часі елементах атрибутики, що супроводжували авторський сценарій весільного обряду, були власне Весільне Деревце, Вінки і Хоругва:

*«Дружка перша понесе вам Весільне Деревце,
А дорогу осява вам Весільна Хоругва»²⁸.*

*«Як ми гильце вили –
Мед-горілку пили,
А як гильце розвивали,
Мед-горілку розливали»²⁹.*

*«На дубоньку – два голубоньки
Цілюються, милуються – то диво, то слава!
Кому вилється, тому збудеться,
Кому збудеться, не забудеться»³⁰.*

¹ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссийские песни. – Варшава, 1880. – С. 37.

² Там само. – С. 37.

³ Золотослов. Поетичний Космос Древньої Русі / Упоряд. Михайло Москаленко. – Київ, 1988. – С. 238.

⁴ Там само. – С. 63.

⁵ Там само. – С. 79.

⁶ М. Ф. Сумцов. Религиозно-мифическое значение малорусской свадьбы // «Киевская Старина». – 1885. – С. 427.

⁷ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссийские... – С. 37.

⁸ М. Ф. Сумцов. Религиозно-мифическое значение... – С. 428.

⁹ М. Ф. Сумцов. Женитьба свічки // «Киевская старина», 1890. – С. 53.

¹⁰ Там само. – С. 53.

¹¹ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссийские... – С. 38.

¹² М. Ф. Сумцов. Религиозно-мифическое значение... – С. 429.

¹³ О. Кучерук. Ллюстрована енциклопедія історії України в трьох томах. Т. 1. – К, 2004. – С. 128.

¹⁴ Лідія Савчук. Біля джерел обрядового хліба // Вісник Львівського музею історії релігії. – Число 4. – Львів, 2008. – С. 29.

¹⁵ М. Ф. Сумцов. Религиозно-мифическое значение... – С. 428.

¹⁶ Там само. – С. 430.

- ¹⁷ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссійскіе... – С. 40.
¹⁸ Там само. – С. 43.
¹⁹ Там само. – С. 44.
²⁰ Матеріали до української етнології. – Львів, 1919. – С. 107.
²¹ М. Ф. Сумцов. Религіозно-мифическое значеніе... – С. 430.
²² Матеріали до української етнології. – С. 107–108.
²³ Там само. – С. 108.
²⁴ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссійскіе... – С. 40.
²⁵ Там само. – С. 41.
²⁶ Золотослов. Поетичний Космос Древньої Русі... – С.168.
²⁷ Іван Кочерга. Свіччине весілля. Драма // Київська Міська Бібліотека. Архів. – К.,1930. – С. 17.
²⁸ Ірина Вовк. Обряд реєстрації шлюбу для українських пар.// Вісник Львівського музею історії релігії. Число 7. – Львів, 2010. – С. 119.
²⁹ Хрисанф Ящуржинский. Лирические малороссійскіе... – С. 43.
³⁰ Золотослов. Поетичний Космос Древньої Русі... – С. 181.

SUMMARY

Iryna Vovk

«Wedding tree», «chaplets» and «Korovai» as the attributes of Ukrainian wedding ceremony

The article concerns the origins of Ukrainian wedding ceremony and its immutable symbols-attributes – «wedding tree», «marital chaplets» and «Korovai». Mythological roots of the wedding ritual paraphernalia are in the layer of millennial culture of the inhabitants of ancient Ukraine, in their pre-Christian beliefs, in the worship of the Sun god («of the god of love and fertility»), in animistic cults of vegetation, agriculture and partially in hunting magic, in totemic cult of domesticated horned animals and the cult of grain and bread.

Keywords: Family tree – Tree of Life, «twist the vyltse», «Tryvoltseve tree», «cow» – «Korovai», «Heifer» – «Bogovytsya bread», «chaplet», ancient wedding ceremony